

Чижов Вадим Вячеславович

*здобувач вищої освіти ОП «Ветеринарна медицина»
Державного біотехнологічного університету (ДБТУ)*

e-mail: karas2216@gmail.com

Міносян Андрій Сергійович

*канд. іст. наук, доцент, професор кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського
спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін*

Державного біотехнологічного університету (ДБТУ)

e-mail: minosian02@gmail.com

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ

Національний супротив як форма колективного опору народу чи нації, спроможної реалізувати власне право на існування, спрямований на збереження або відновлення державної незалежності, культурної ідентичності й права на самовизначення, духовного статку і місця в світовому суспільстві. В історичному вимірі він охоплює широкий спектр явищ: від партизанських рухів у війнах, до цивільного опору окупації, а в контексті сучасної російської агресії, великий громадянський спротив. В аспекті боротьби варто пам'ятати, що агресивна російська політика загрожує не лише українському народу, а й народам інших країн, які традиційно перебувають у російській сфері впливу [2, с. 1196]. Для України ж ця тема вимальовується особливо яскраво крізь боротьбу за незалежність і консолідацію нації.

Варто зазначити, що поведінка всіх без винятку царських адміністрацій зводилася до унеможливлення розгляду українського народу як окремо існуючої етнічної групи з безумовним правом самостійного розвитку [4, с. 95]. В українському контексті вже в добу революції 1917-1921 рр. та пізніше тема національного супротиву – визвольних змагань – займала ключове місце. Національний супротив з точки зору історичної інституції виникає в ситуаціях, коли народ чи нація опиняється в залежному стані або під зовнішньою агресією. Так, Михайло Міхновський наголошував: «націоналізм пригнобленої нації, яка стає на шлях незалежності та національного відродження, є законним з погляду міжнародного права». З огляду на це, супротив є культурною, мовною, символічною, ідентифікацією, а не лише військовою боротьбою.

Для більшого розуміння й аналізу ідей національного спротиву в контексті розвитку української думки треба розглядати Україну від заснування до сьогодення. Події останніх років засвідчили високий рівень національної самосвідомості, громадської відповідальності українців [2, с. 197]. В українському контексті їх можна простежити вже у творчості Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, а пізніше – у працях Миколи Міхновського, що сформулював ідею державницького українського націоналізму. Ці ідеї сягають глибоко в історію народів, які боролися за самостійність. Період Української революції 1917-1921 рр. став масштабним проявом прогресивного національного супротиву. Збройна боротьба, культурна політика й дипломатичні зусилля українських урядів (Центральна Рада, Директорія, УНР) засвідчили, що нація здатна до самоорганізації навіть у хаосі, що настав в умовах руйнації Російської Імперії.

Протягом кількох століть Україна, долаючи чисельні труднощі і перешкоди, шляхом важкої боротьби, втрат і випробувань намагалася реалізувати споконвічне право на існування самостійної держави [1, с. 111]. За такої ситуації Україна має розраховувати, насамперед, на використання свого внутрішнього і зовнішнього потенціалу, який слугуватиме стримувальним фактором і підсилить протидію будь-яким проявам ресентименту та викликам екзистенційного характеру [5, с. 20]. Друга світова війна й діяльність українського визвольного руху (зокрема ОУН-УПА) стали прикладом опору одночасно двом тоталітарним режимам. Національний супротив на формі збройної боротьби супроводжувався зусиллями зі збереженням мови, культури, традицій - це дозволяло відтворювати націю навіть у підпіллі. В добу незалежності опір трансформувався в інші форми: інформаційні, громадянські, культурні. Яскраві виразності він набув після 2014 року, як відповідь на російську агресію і пов'язалось з поняттям духовної мобілізації суспільства, феномен сучасного протиборства є унікальним синтезом військової, волонтерської і культурної самодіяльності суспільства, перетворивши кожного громадянина на активного суб'єкта української історії. Опір набув

ефективності, охопивши всі верстви суспільства, а мова і національна пам'ять стали інструментами збереження та примноження української стійкості. В національному супротиві є вагомий важель це етика справедливості, боротьба за свободу завжди є морально виправданою.

Історичний досвід України демонструє, що національний супротив не епізодичне явище, а постійний стан самоусвідомлення й самовизначення нації. Його спрямованість значною мірою залежить не лише від збройних ресурсів, а й від рівня культурної, моральної і символічної мобілізації суспільства. Це є не що інше, як філософія виживання нації, де боротьба постає не просто реакцією на насильство, а є проявом духовної зрілості народу.

Література

1. Міносян А., Варипаєв О. Російська агресія та українська ідентичність: екзистенційний вимір // Національна пам'ять (на вшанування жертв тоталітаризму): збірник наукових праць. – 2024. – VII. – С. 109–117.

2. Міносян А. С., Варипаєв О. М. Політика умиротворення агресора в контексті розбудови української держави // *Studia Slobozhanica*. – 2021.

3. Міносян А. С., Варипаєв О. М. Геноцид українського народу як визначальний фактор російської імперської політики // *Актуальні питання у сучасній науці*. – 2024. – № 4(22).

4. Міносян А., Варипаєв О., Юрченко Л. Російська імперська політика і українське питання / уклад. та наук. ред. Гірня Н. М. // *Національна пам'ять (на вшанування жертв тоталітаризму): збірник наукових праць*. – Львів : Друкарня ЛНМУ імені Данила Галицького, 2023.

5. Міносян А. С., Варипаєв О. М. Російська імперськість як екзистенційна загроза: український контекст // *Studia Slobozhanica*. – 2025.